

Cel szczegółowy 4.1: Wzmocnienie systemu zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Europa Środkowa jest niezwykle zróżnicowana zarówno pod względem terytorialnym, jak i pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Dawna żelazna kurtyna w dalszym ciągu wyznacza podział między Wschodem i Zachodem, a Europa Środkowa stoi obecnie przed wieloma wyzwaniami i boryka się z wieloma barierami, które nie kończą się na granicach państwowych ani granicach obszarów jednostek terytorialnych, spowalniając rozwój gospodarczy, społeczny i terytorialny. Regiony Europy Środkowej łączy jednak silna wspólna tożsamość, która jest głęboko zakorzeniona w mocnych więziach kulturowo-historycznych. Ta niematerialna „tożsamość Europy Środkowej” stanowi punkt wyjścia dla podejmowania wspólnych działań w celu rozwiązywania wspólnych problemów.

Zgodnie z Agendą Terytorialną 2030 i Nową Kartą Lipską, zintegrowane polityki i procesy wielopoziomowego sprawowania rządów mają kluczowe znaczenie dla wzmocnienia rozwoju regionalnego i spójności ponad granicami. Słaba jakość zarządzania powoduje jednak często zaniechanie takich zintegrowanych sposobów podejścia dostosowanych do warunków w danym miejscu. W konsekwencji w dalszym ciągu utrzymują się rozbieżności i podziały między dynamicznie rozwijającymi się regionami i tymi pozostającymi w tyle. Można to zmienić dzięki lepszemu zarządzaniu. Istnieje szczególna potrzeba wymiany dobrych praktyk między podmiotami będącymi uczestnikami systemu zarządzania na różnych poziomach. Doprowadzi to do bardziej równomiernej dostępności usług publicznych pod względem przestrzennym, jak i społecznym, co przyczyni się z kolei do wzmocnienia spójności terytorialnej i społecznej, a także wzmocnienia zasady równości szans w skali całego obszaru objętego programem.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie przyznawane na działania transnarodowe, których celem jest doskonalenie wielosektorowych procesów zarządzania na wszystkich poziomach terytorialnych, w szczególności w obliczu złożonych wyzwań związanych z cyfryzacją, zmianami demograficznymi, usługami publicznymi interesu ogólnego (np. opieki zdrowotnej, edukacji, usług społecznych), turystyką, w tym kulturą. Działania powinny opierać się na podejściu międzysektorowym i sprzyjać poziomej i pionowej współpracy odpowiednich podmiotów sektora publicznego oraz, w stosownych przypadkach, sektora prywatnego. Działania powinny także wzmacniać zdolności władz publicznych do opracowania zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego.

Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych. Działania powinny koncentrować się na doskonaleniu procesów zarządzania przez mocniejsze integrowanie sektorów polityki, budowę

konsensusu wokół właściwych instytucji i szersze zaangażowanie obywateli i pozostałych interesariuszy oraz poprzez wykorzystanie narzędzi cyfrowych.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zmniejszenie barier administracyjnych, lepsze kształtowanie polityk i współpraca ponad granicami
- Partycypacyjne procesy podejmowania decyzji (np. zaangażowanie obywateli)
- Wielopoziomowe i wielosektorowe zarządzanie na obszarach o funkcjonalnych powiązaniach ponad granicami
- Zintegrowane strategie rozwoju terytorialnego, np. dotyczące zmian demograficznych, usług publicznych świadczonych w interesie ogólnym (takich jak zdrowie, edukacja, usługi społeczne) oraz turystyki i kultury
- Zarządzanie cyfrowe

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Ustalenie i zmniejszanie barier we współpracy na terytoriach posiadających związki funkcjonalne (np. doskonalenie współpracy między interesariuszami z różnych jednostek administracyjnych i sektorów na rzecz realizacji wspólnych rozwiązań).
- Wymiana doświadczeń i budowa zdolności władz do opracowania zintegrowanych pod względem terytorialnym inicjatyw, np. strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (CLLD) i zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI), przez wzmacnianie współpracy między partnerstwami miejsko-wiejskimi lub w zakresie zrównoważonego rozwoju miast (SUD).
- Rozwijanie i testowanie modeli zarządzania opartych na uczestnictwie na poziomie lokalnym i regionalnym w celu rozszerzenia udziału obywateli w procesie podejmowania decyzji i wzmocnienia zaangażowania obywateli i równości szans w zarządzaniu publicznym.
- Wymiana wiedzy i dobrych praktyk dotyczących zarządzania opartego na uczestnictwie, w tym testowanie rozwiązań cyfrowych do dalszego wprowadzenia na poziomie terytorialnym.
- Rozwijanie i wdrażanie zintegrowanych strategii rozwoju dla terytoriów posiadających związki funkcjonalne, uwzględniających wysokiej jakości usługi publicznego interesu ogólnego (np. opieki zdrowotnej, edukacji, usług socjalnych).
- Rozwijanie i wdrażanie zintegrowanych strategii rozwoju turystyki ponad granicami państw w oparciu o wspólną tożsamość i wspólne dziedzictwo historyczno-kulturowe Europy Środkowej.
- Wspieranie nowych modeli zarządzania terytorialnego poprzez np. lepszą integrację nowych ram zarządzania różnorodnością biologiczną w oparciu o unijną Strategię na rzecz bioróżnorodności 2030 (np. poprzez skuteczniejszy dialog interesariuszy)
- Wzmacnianie współpracy i integracji polityki na terytoriach przygranicznych i transnarodowych, posiadających związki funkcjonalne, w szczególności po obu stronach dawnej żelaznej kurtyny,

przez tworzenie nowych lub wykorzystywanie istniejących struktur zarządzania współpracą (np. EUWT, EUROREGIONY), w tym procesów wspólnego podejmowania decyzji i skoordynowanych planów działania, jak również przez wsparcie transgranicznych usług publicznych

- Rozwijanie strategii na rzecz inteligentnego miasta i inteligentnego regionu oraz wsparcie ich włączenia do polityk i systemów zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym
- Wzmacnianie cyfrowych rozwiązań dla zarządzania w celu stworzenia efektywnych usług publicznych ułatwiających interakcje między jednostkami administracji, obywatelami i podmiotami gospodarczymi (np. rozwiązań z zakresu e-administracji, cyfrowych usług publicznych, e-udziału)
- Testowanie, dostosowanie i wdrażanie inteligentnych rozwiązań cyfrowych na rzecz doskonalenia współpracy i koordynacji ponad granicami administracyjnymi (np. w sektorze opieki zdrowotnej)

Działania powinny generować synergie z pozostałymi instrumentami i inicjatywami UE, np. głównymi programami EFRR, programami rozwoju obszarów wiejskich (w tym LEADER), programami transgranicznymi Interreg, a także istniejącymi transgranicznymi i transnarodowymi strukturami zarządzania (np. EUWT, EUROREGIONY). Działania powinny ponadto uwzględniać właściwe inicjatywy i platformy międzynarodowe, które są ukierunkowane na doskonalenie koordynacji procesów zarządzania w określonym obszarze tematycznym i w szczególności w zakresie strategii makroregionalnych UE.

Planowane rezultaty

Rezultatem działań w ramach współpracy transnarodowej będzie poprawa zdolności władz publicznych i innych interesariuszy do wdrażania skoordynowanych i wspólnych procesów zarządzania terytorialnego, opartych na uczeniu się i zmianie polityk. Ostatecznie doprowadzi to do wzmocnienia spójności terytorialnej i społecznej i zmniejszenia barier rozwojowych. Ponadto przyczyni się to do realizacji priorytetów Agendy Terytorialnej 2030 (np. zrównoważonej Europy, regionów funkcjonalnych i integracji ponad granicami państw). Korzyścią dla obywateli będą w szczególności lepsze usługi publiczne.